

Miljöutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om reparationsunderstöd för bostadsbyggnader och bostäder

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om reparationsunderstöd för bostadsbyggnader och bostäder (RP 156/2016 rd): Ärendet har remitterats till miljöutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Meri Pensamo, miljöministeriet
- överingenjör Olli Saarsalmi, social- och hälsovårdsministeriet
- ledande överinspektör Hanna Koskela, Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet
- sakkunnig i bostadsfrågor Laura Hassi, Finlands Kommunförbund
- direktör Timo Lehtinen, SOSTE Finlands social och hälsa rf
- ordförande Mika Palmroos, Finlands Reparationsrådgivare rf
- sekreterare Sari Harjunpää, Finlands Reparationsrådgivare rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Kohtuuhintaisen vuokra-asumisen edistäjä ry - KOVA.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att det stiftas en lag om reparationsunderstöd för bostadsbyggnader och bostäder. Samtidigt upphävs lagen om understöd för reparation av bostäder, energiunderstöd och understöd för sanitära olägenheter.

Genom understöden enligt den föreslagna lagen förbättras möjligheterna för äldre och personer med funktionsnedsättning att bo hemma samt främjas ett tillgängligt bostadsbyggnadsbestånd.

I lagen föreskrivs det om förutsättningarna för att bevilja understöd och om maximibeloppen på understöden. Statsbidragsmyndighet i fråga om understöden är Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet.

Betänkande MiUB 13/2016 rd

Understöd för installation av hiss i efterhand i befintliga flervåningshus och undanröjande av hinder för tillgänglighet i bostadsbyggnader ska kunna beviljas sammanslutningar utan social eller ekonomisk behovsprövning.

Understöd för reparation av bostäder för äldre och personer med funktionsnedsättning ska kunna beviljas endast fysiska personer. När understöden beviljas ska social och ekonomisk behovsprövning tillämpas.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2017 och avses bli behandlad i samband med den. Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2017.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Syftet med propositionen är att förtydliga lagstiftningen om reparationsunderstöd genom att stifta en ny lag om reparationsunderstöd för bostadsbyggnader och bostäder. Med stöd av den nya lagen ska understöd kunna beviljas för två syften: dels för installation av hiss i efterhand i befintliga flervåningshus och för undanröjande av hinder för tillgänglighet i bostadsbyggnader, dels för reparation av bostäder för äldre och personer med funktionsnedsättning för att främja möjligheterna att bo hemma.

Regeringen föreslår att lagen om reparationsunderstöd upphävs. Den har det funnits flera former av understöd: avloppsvattenunderstöd, understöd för sanitära olägenheter, energiunderstöd, understöd för planmässig reparationsverksamhet plus hissunderstöd, tillgänglighetsunderstöd och understöd till att bygga om bostäder för äldre och personer med funktionsnedsättning. Det nuvarande systemet har ansetts vara svåröverskådligt och ineffektivt. Stöd villkoren har ansetts delvis oklara och därför har det inte ansetts ändamålsenligt att bevara de separata formerna för understöd. Användningen av understöden har i statsbudgeten också under en följd av år begränsats så att en del understöd inte har kunnat beviljas alls och andra ytterst begränsat. I praktiken har det inte avsatts medel för flera av understöden efter 2014.

För installation av hissar avsätts i budgeten cirka 25 miljoner euro och för renovering av bostäder för äldre och personer med funktionsnedsättning cirka 10 miljoner euro. Utskottet konstaterar att nivån på understöden förblir i stort sett oförändrad, men att den åldrande befolkningen gör att problemen förknippade med att bo hemma så länge som möjligt ständigt ökar.

Reparationsunderstöden beviljas enligt prövning: utöver de allmänna villkoren ska understödstagaren socialt och på grund av låga inkomster och liten förmögenhet vara i en sådan situation att understödet behövs för att reparationerna eller åtgärderna ska kunna genomföras.

Understödet för installation av hiss i efterhand och undanröjande av hinder för tillgänglighet kan vara högst 45 procent av de godtagbara kostnaderna och understödet för reparation av bostäder kan vara högst 50 procent eller undantagsvis upp till 70 procent av de godtagbara kostnaderna. Utskottet ser det som speciellt viktigt att 70 procent kan beviljas i stöd i särskilt svåra situationer. Att höja den huvudsakliga maximandelen från 40 till 50 procent gör det lättare för äldre och personer med funktionsnedsättning som har låga inkomster och små tillgångar att klara av självrisk-

Betänkande MiUB 13/2016 rd

ken och förbättrar på så sätt deras möjligheter att genomföra förbättringar som är nödvändiga för att de ska kunna bo hemma. Att främja hemmaboende så länge som möjligt är eftersträvarsvärt både med avseende på välmåendet och självbestämmanderätten och med avseende på de offentliga finanserna: anstaltsboende är mångfaldigt dyrare.

Utskottet välkomnar att man i det nya understödssystemet övergår från de nuvarande separata ansökningstiderna till möjligheten att söka understöd när som helst, det vill säga fortlöpande ansökan. Det är ändamålsenligt och befogat med tanke på de praktiska behoven.

Utskottet ställer sig positivt till att beviljandet av understöd överförs från kommunerna till Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet (ARA). Handläggningen av ansökningarna beräknas kosta kommunerna 3,5–4 miljoner euro per år och en grund för överföringen är att gallra i kommunernas uppgifter. Att koncentrera uppgiften till ARA är befogat med avseende på kostnadseffektivitet och ändamålsenligt också för att trygga likabehandling av medborgarna.

Reparationsunderstöd beviljas för reparationer som är nödvändiga för att äldre eller personer med funktionsnedsättning ska kunna bo hemma och anknyter exempelvis till bättre tillgänglighet eller renovering av wc- eller tvättutrymmen. De sökande är privatpersoner och understöd beviljas årligen cirka 3 500 personer. I handläggningen av ansökningarna ingår således en hel del rådgivning, handledning och kundtjänst. Utöver det behövs ett datasystem för att hantera helheten. Utskottet vill betona att ARA bör garanteras tillräckliga anslag för uppdraget, särskilt i övergångsfasen när också anskaffning av ett separat it-system medför extra kostnader.

Utskottet understryker att särskild uppmärksamhet bör ägnas informationen om ändringen och smidighet mellan kommunerna och ARA när det gäller samarbete och rådgivning. En del av rådgivningen faller fortfarande oundvikligen på kommunerna när kunderna ska styras över till ARA. Inom hemtjänsten och annan omsorg ser man de praktiska behoven på närmare håll, och trycket på rådgivning kan delvis riktas dit i stället för till byggsektorn eller motsvarande. Med hänvisning till förvaltningslagen vill utskottet också påminna om den där angivna skyldigheten för myndigheter att i mån av möjlighet hänvisa kunden till den behöriga myndigheten.

Slutligen vill utskottet fästa uppmärksamhet vid den svåra situationen för personer som har insjuknat till följd av sanitära olägenheter i byggnader. Den som äger ett fukt- eller mögelskadat hus och har insjuknat på grund av skadan råkar ofta in i en ekonomiskt återvändsgränd då försäkringsvärdet rasar och de inte får lån för att reparera en värdelös byggnad. Dessutom tar det ofta tid både att få sjukdomarna diagnostiserade och att få vård, vilket kan leda till att personer som inte är arbetsförmögna lämnas utanför alla möjligheter till stöd.

Utskottet finner det angeläget att regeringen så snart som möjligt reder ut ett ersättande alternativ för att i rätt tid få effektivt stöd för att lindra de svåraste situationerna för personer som insjuknat på grund av dålig inomhusluft. Detta problemkomplex bör erkännas och beaktas också i samband med vårdreformen.

Betänkande MiUB 13/2016 rd

FÖRSLAG TILL BESLUT

Miljöutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 156/2016 rd utan ändringar.

Helsingfors 27.10.2016

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Satu Hassi gröna
medlem Anders Adlercreutz sv
medlem Petri Honkonen cent
medlem Susanna Huovinen sd
medlem Pauli Kiuru saml
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Rami Lehto saf
medlem Eeva-Maria Maijala cent
medlem Riitta Myller sd
medlem Martti Mölsä saf
medlem Pertti Salolainen saml
medlem Saara-Sofia Sirén saml
medlem Ari Torniainen cent
medlem Mirja Vehkaperä cent.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Ekroos.

Betänkande MiUB 13/2016 rd

Reservation

Motivering

I propositionen föreslår regeringen en lag om reparationsunderstöd för bostadsbyggnader och bostäder. Genom understöden förbättras möjligheterna för äldre och personer med funktionsnedsättning att bo hemma och dessutom främjas ett tillgängligt bostadsbyggnadsbestånd. Målen är goda. Understöd som inte längre är aktuella eller ändamålsenliga ska slopas. Till dem hör understöd för sanitär olägenhet och för energireparationer.

Motiveringarna för att slopa understödsformerna väger lätt. Särskilt när det gäller understödet för sanitära olägenheter fattas bedömningar om konsekvenserna för dem som behöver understöd och diskussioner om hur de ska komma vidare i sin situation om understödet slopas. Social- och hälsovårdsministeriet motsatte sig under remissbehandlingen att understödet för sanitära olägenheter slopas och föreslog i stället att miljöministeriet och social- och hälsovårdsministeriet ska utveckla understödsformen i samarbete.

Fukt- och mögelskador i byggnader är beklagligt allmänna i Finland. Särskilt i fråga om offentliga byggnader har man inte lyckats åstadkomma fler friska hus trots årtal av arbete. Hundratals människor lider av problem med inomhusluften och av olika sjukdomar relaterade till exponering för mikrober. I många fall är följden arbetsoförmåga. I regeringsprogrammet för Juha Sipiläs regering nämns ingenting om hur Finland ska få ett friskare byggnadsbestånd. Det femåriga programmet för åtgärder mot fukt och mögel upphörde och det har inte fått någon fortsättning trots krav från SDP. Att ta bort understödet för sanitära olägenheter utan att utveckla en ersättande stödform aktualiserar frågan om regeringen inte bryr sig om det ökande antalet människor som lider av dålig inomhusluft och fukt- och mögelproblem.

Till följd av att understödet för sanitära olägenheter utgår får hushåll som på grund av sådana olägenheter i en byggnad råkat i en ekonomisk återvändsgränd ingen hjälp från något som helst håll. En människa som inte kan bo i sitt hem och som har insjuknat på grund av fukt- och mögelskador befinner sig i en ytterst desperat situation. Understöd är då den sista utvägen för att ta sig vidare.

I propositionen föreslås det också att energiunderstöden slopas. Ombyggnad av energisystemen i småhus bör stödjas som ett led i att minska koldioxidutsläppen från boendet. I Finland satsar människor mest pengar på boende och det är också den grupp av konsumentvaror som orsakar mest utsläpp av växthusgaser. De främsta orsakerna till klimateffekter i genomsnittsfinländarens liv är boende, trafik och mat. Dessa utgör sammantaget över 70 procent av klimateffekterna. I Finland är de boenderelaterade konsumtionsutgifterna och klimateffekterna större än i EU-länderna i genomsnitt. Merparten av de utsläpp av växthusgaser som orsakas av boende beror på uppvärmning. Energiunderstödet bör förnyas och det bör tilldelas en tillräcklig fullmakt av reparationsfinansieringen som helhet. Genom ett välfungerande energiunderstöd kan vi främja energieffektiviteten i småhus och därmed i boendet och dessutom minska utsläppen av växthusgaser.

Betänkande MiUB 13/2016 rd

Förslag

Vi föreslår

*att riksdagen godkänner ett uttalande (**Reservationens förslag till uttalande**).*

Riksdagen förutsätter att regeringen omedelbart inleder arbetet med att utveckla understödet för sanitära olägenheter och energiunderstödet, som nu enligt förslaget ska slopas, så att en lag om ett nytt understöd för sanitära olägenheter och ett nytt energiunderstöd träder i kraft samtidigt med den aktuella propositionen.

Helsingfors 27.10.2016

Riitta Myller sd

Susanna Huovinen sd